

VED MARIAGER FJORD

af H.H. Menne Nielsen, Hadsund

Jeg vil prøve at beskrive nogle af de situationer, jeg har været udsat for ved Mariager Fjord.

Først i nittenhundrede havde min far karetmagerforretning i Als. Han havde en lærling Peter Andersens far, der blev udlært.

I Als drev han jagt på havet så snart han havde tid, især om vinteren. Han lavede en lille kajak af et lærketræ.

Den var for let, og kunne ikke klare sig i søen. Han var noget forvoven. Og som dreng hørte jeg sommetider historien om, at han drev til havs med isen og var væk i 3 døgn. Det var helt grønlandsk.

Omkring 1906-07 går min søster Valborg i noget, der hedder Pogeskolen ved Ellen Marie, fhv. lærer Rasmussens mor.

Jagt og fiskeri har nok altid spillet en stor rolle for far, for omkring 1908 flyttede de til Als Odde, hvor han drev forskelligt fiskeri og bådebyggeri. Han tog sætterskippereksamen i Grenå.

På den tid var der skole på Als Odde. Min søster har fortalt mig, at lærerinden havde træben. Skolen var i "Jægerhuset" tidligere "Hellehus".

Der var dengang 10 familier på Als Odde. Vi tager dem i rangklasse:

1 tolder.

3 lodser.

Min far skipper Nielsen, der var skipper på slæbebåd og isbryderen "Hero".

4 fiskere og en altmuligmand.

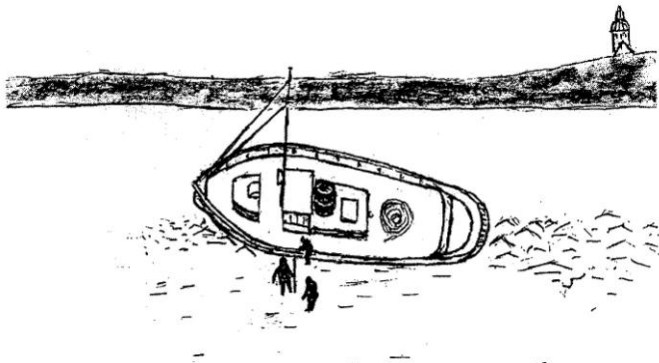
"Hero" ankom til Als Odde 1. februar 1921. Købt for 53.700 kr. Der blev ansat en maskinmester, der hed Fisker. Min svoger Adolf Jensen var dæksmand.

"Hero" var en meget velegnet isbryder med stor maskinkraft og bygget efter samme princip som større isbrydere, med at løbe ovenpå isen når den blev for svær, og ved sin egen vægt synke igennem isen.

Mange kender historien om, hvordan den ved Overgaard løb helt ovenpå isen og væltede om på siden, og mandskabet gik hjem. Det er netop nævnt i dagbogen som dagen til nytårs aften 31. December 1923.

(Se H. H. Menne Nielsen tegning)

Mariager Fjord, dagen før Nytår 1923, løb Isbryderen "Hero" ovenpå isen og væltede om på siden, udfør Overgaard og Mandskabet gik hjem til Als Odde.

Jeg er født 1919 på Als Odde i det yderste hus. Og jeg kan huske højvandet i 1921, eller også er jeg blevet det fortalt så tit, at det står helt tydeligt for mig.

Lodshusene ved Als Odde

Partier fra Als. Odde

Børnene gik i skole i Helberskov. Det var langt, men ellers var det et udmærket sted at bo, også spændende. Som de fleste, der bor ved hav og fjord, nok ved, opstår de usædvanlige vandmængder ved østkysten på den måde, at der er storm i flere dage fra vest og nordvest, og at vinden drejer hele vejen rundt, til nord og til sidst nordøst, uden at lægge sig.

Så er Kattegat så fuld af vand, at når det til sidst presses mod østkysten, når det op på helt usædvanlige højder. Det skete i en storm den 24. oktober 1921. Vandet var 2 meter over normal vandstand. Det er den højeste vandstand overhovedet i 1900.

Vores hus, der lå lidt lavere end de andre, var omgivet af vand på alle sider, og bølgerne kom væltende ind over "Hagen" fra nordvest.

Det var buldrende mørkt og meget uhyggeligt. Der var vand langt op i skoven, og bølgerne begyndte at skylle jorden væk under vores værksted, hvor min far, der samtidig var skibstømrer byggede både.

Vi havde selvfølgelig kun petroleumslamper og flagermuslygter at orientere os ved, og i det hele taget kunne man ikke gøre noget rigtigt.

Jeg husker min mor sige, da vandet stod på det øverste trappetrin, og vi kiggede ud på bølgerne på marken: "Nu flytter vi på loftet".

Oversvømmelse på Als Odde 1921.

Tegnet af H. H. Menne Nielsen.

Billedet forestiller min mor Kathrine Nielsen og mig, mine to søstre Doris og Helene og vi får besøg af Naboen »Jacob Peter« om aftenen under oversvømmelsen den 24. oktober 1921.

svømmelse på Als Odde 1921. Tegnet H. Menne Nielsen. Billedet forestiller mor Kathrine Nielsen og mig, mine to søstre Doris og Helene og vi får besøg af Na-

Jeg havde 2 ældre søstre og i den anden ende af huset, var der også en familie med børn. Jacob Peter Nielsen. Han afløste min far, da han gik over til ålefiskeriet. Og det er den "Jacob Peter" den nuværende slæbebåd er opkaldt efter.

Vi havde en stor fin brændestak, den lå dagen efter spredt for alle vinde på Overgårds dæmning.

Alle de både der ikke sank, havnede ovre på dæmningen. Selv lodsbåden rev sig løs og lå derovre.

Dagen efter var der roer i havehækkene, hvor de så end kom fra. Måske en mark ved Halvrebene, nede ved havet, strømmen løber jo hårdt nord syd i sådan et vejr.

Ålestaderne var knækkede, rykket op eller begravet i sand. Ålefiskerne fik en eller anden hjælp. (stormskade), måske et lempeligt lån.

Havnø havde en vang roer, uden for skoven, der forsvandt de fleste over i Ajstrup skoven.

Der skete stor skade overalt på østkysten og der var flere strandinger i den hårde storm.

Et mindre fragtskib "Erika", tilhørende Laust Andersen. fra Hadsund strandede ud for Sødring.

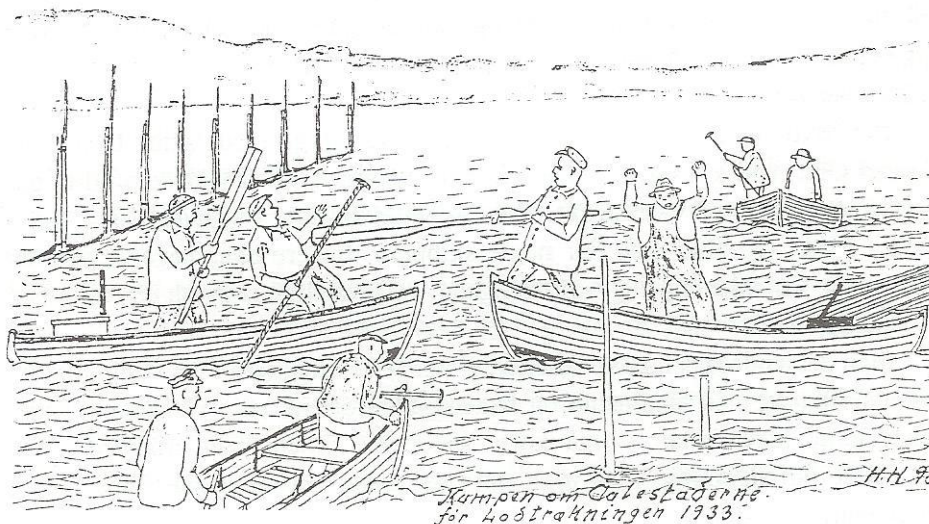
Langt den største tragedie var københavnerbåden "Ulfund", der forliste ved Sjælland og hele besætningen på 22 mand omkom.

Den var særdeles godt kendt af alle her, da den en gang om ugen anløb byerne ved Mariager fjord.

Min far, der var meget arbejdsom, begyndte straks næste forår, at bygge et dige om vores ret store have, med et stort stykke jordbær, køkkenhave, buske og træer. Det var et kæmpe arbejde at grave en grøft omkring haven og beklæde diget med græstørv. Der blev også brug for det, det er jo som regel højvande hvert efterår.

Min far, der var en urolig sjæl, kastede sig som sagt over ålefiskeriet. Først i Mariager Fjord forår og efterår og om sommeren på Læsø efter rejer o.s.v.

I 1927 lavede han i sneisevis af hummertejner, efter en ny model, til fiskeri på Læsø og det blev en total fiasko.

Kampen om Galesbænnen for Løstirakningen 1933.

I 1929 begyndte kriseårene for alvor og der var ingen ting der kostede noget, hverken ål eller flæsk, dengang fulgtes det som regel ad i pris.

Min far, der også var udlært karetmager, opgav da fiskeriet og flyttede til Helberskov, hvor han lavede tømrerforretning,

som han drev i 10 år.

Jeg arbejdede ved landbruget til jeg var 19 år.

Efter endt soldatertjeneste, købte jeg den anden ende af det hus på Als Odde, hvor jeg var født og jeg købte mine første mink, 5 stk.

Det var i sommeren 1940 og der var krig. De første mink var kommet til Danmark i 1938, og alt var nyt og ukendt.

Jeg forsøgte at tjene til føden ved fiskeri, kaninavl og jeg var dæksmand på lods båden.

Jeg sejlede tang i læssevis. I en lille båd med årer og sejl, langt ud i havet til en gravemaskine.

Det brugte man til at tætte bund- lemmene i nogle kæmpepramme, som sejlede det opgravede sand og mudder hen på Als Rev.

40 KRONER ALS ODDE 1940-42

Pelsdyravlen kom til Danmark i trediveerne fra Norge og Sverige. Først sølvrave, senere blårave og mink.

Jeg hørte første gang om mink i 1939, og fik voldsom interesse for den slags opdræt.

Efter et længere sygehusophold i 1939, købte jeg et hus på Als Odde - samme sted, som jeg blev født. Jeg startede med nogle få dyr, og ville så arbejde en bestand op, og begyndte at bygge bure.

Det skulle vise sig at være en umulig opgave. Trods de mange fiskerbåde, der sejlede forbi dagligt, var der perioder, hvor det var umuligt at skaffe fisk. Der var 4 td. land til huset, og jeg havde efterhånden et par hundrede kaniner.

Det skete, at vi delte en kanin med minkene. Det kunne jo ikke blive ved at gå. Der var jo krig, og kaninkød steg og steg i pris. Så kom der ganske vist maximalpriser, men det var alligevel alt for dyrt som foder.

Der var kommet en ny mand ude i Måen i Sands ejendom - Sigurd Haals fra Ø. Hurup. Han fortalte om store mængder gammelt fiskegrej, der var hjemme i fiskehuset hos hans far. Mest torskeruser. Det var fra den gang, der var græs i havet. Sigurds far var gammel, og de kunne købes billigt. Jeg så for mig, at hvis de bare kunne holde en kort tid, og jeg var heldig, så kunne jeg have minkfoder i hyttefad i lang tid, og evt. sælge skrubber o.s.v. til indkøbet.

Jeg fulgte med Sigurd hen og så på sagerne. Det var noget gammelt tjæret grej, der så ud til at være fra den første verdenskrig. Der var torskeruser så store, at der kunne gå en voksen mand gennem den første bøjle.

Vi blev enige om en pris på 40 kroner for 2 torskerusestader. Jeg lånte heste- køretøj i Odde og fik dem hentet. Der var et helt stort læs.

Jeg lånte rusepæle af min nabo og svoger Adolf Jensen, og begyndte at gøre klar. Jeg havde en lille Isefjordsjolle med ny energimotor, og var meget optimistisk.

En anden af mine naboer var ålefisker Thorvald Nielsen. Han var søn af forhv. lodsformand Søren Nielsen, og ved at være gammel. Det var den elendigste fisker på Mariager Fjord.

Han var kendt af alle, der færdedes på fjorden og langt op i landet i første halvdel af nittenhundredetallet. Han var et herligt menneske. Han var filosofisk anlagt, og meget talende. En slags gemytlig pessimist. Hans daglige omkvæd var: "Vi huder os gennem livet, Hans". Han var gift med et "Rivejern", der hed Stine. Hun var gårdmandsdatter fra Skelund-Veddum, og hun var meget økonomisk.

Med ham diskuterede jeg dagligt slagets gang. Og det lød gerne: "Det går aldrig godt, Hans, du risikerer at sætte pengene til. Der er jo ingen græs i havet mere, det er ikke Vorherres mening, at der skal fiskes med ruser der."

Ruserne skulle stå i Kaverenden, og de kom ud. Kaverenden er et lille sideløb til fjorden, der begynder ved sømærket en kurs øst for Als Odde, hvor jeg vidste, der kunne være mange skrubber og en del ulke.

Og allerede første gang jeg røgtede, var der så mange skrubber, at jeg havde dammen fuld og et ekstra net.

Jeg lånte et stort hyttefad, og fik det lagt ud i strømmen. Så skulle Jens Møllers sønner have dem med til fiskehandleren i Hadsund. Men så gik det galt!

Om natten blæste det op fra sydøst, og i to døgn stod søen ret på, og det var umuligt at komme derud, og alle fiskene var døde. Men mine trængsler var ikke forbi. Jeg fik fåresyge, og da jeg en uge senere kom ud i havet til ruserne, var der kun bøjlerne tilbage. Det gamle tjærede net var simpelthen knækket over i stormen.

Jeg samlede bøjlerne hjem. Jeg var en slagen mand, og Thorvald, den elendigste fisker på fjorden, syntes nu tiden var inde til at komme med et forslag. "Nu må du hellere gå i kompagni med mig, Hans, så får du ulker og haaser til minkene, og skrubber til dig selv, og jeg får ålene."

Det gjorde jeg så, og resultatet blev også elendigt. For mit vedkommende var det udmærket. Jeg havde det fineste minkfoder på lager i et hyttefad hele ålesæsonen, men ålemæssigt var det sløjt. Der var 360 pund almindelige ål, de store var afsat, og jeg måtte dagligt høre på hans beklagelser over, at der var for få ål til at ålekvasen ville hente dem. Når man er 20 år kommer modet hurtigt igen, og en dag røg det ud af munden på mig: "Der er ikke flere ål, end jeg kan sælge på landet. Jeg kender en masse mennesker, de skal have en ret ål!"

Jeg diskuterede sagen med fisker Niels Kjær, der var vant til at sælge fisk i de hårde isvintre.

Det var mest sild, han fik sendt til Skelund St. Det er ikke så nemt, mente han. Ål, det er luksuspise, eller også fanger man dem selv med glib.

Men for ikke at tabe ansigt måtte jeg jo i gang med det!

Jeg tog ud til min søster Helene, der var gårdmandskone i Udflytterne, og klagede min nød.

“Jeg ringer lige til dem, jeg kender, som jeg ved, vil købe en ret ål”. Det gav et godt ryk i ålene, men der var bunker tilbage, så jeg måtte i gang med sagen.

Jeg lånte et hestekøretøj i Odde - en skikkelig hest på Poulsenseje, og en fjedervogn af Lollænder Peter og så af sted med et par kasser ål.

Det var ikke så nemt. Det tog nogle dage, og jeg kom efterhånden langt omkring: Helberskov, Als, Skelund, og helt til Veddum, men så kom jeg til Hurup, så var resten hurtigt solgt. De var vant til ål fra den gang, der var åluser i havet.

Jeg kom ind til Øster Andreas i Fruerlund (Andreas Jørgensen). “Jow, jow, vi skal have et lispund at salte”, sagde han, og jeg anede ikke, hvad et lispund var. Jeg var blevet en historisk person.

Når vi siden talte om de første krigsår, sagde Thorvald: “Det var det år, du solgte mine ål”.

Men beretningen er ikke forbi endnu.

Da jeg stod med de bare spanskrørsbøjler, fik jeg den idé at lave kaninbure af dem, som vist på tegningen - beklædt med stormasket tråd. Jeg så for mig, hvordan de kunne flytte sig selv, og komme rullende ned over marken. Men det duede desværre ikke.

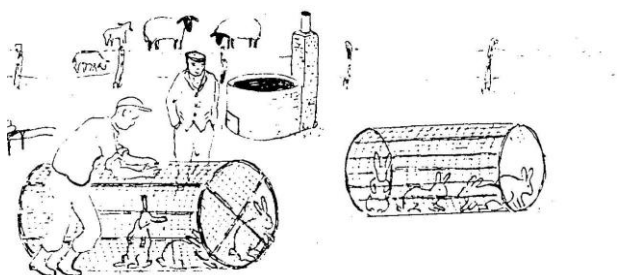
Det kunne kaninerne ikke finde ud af, så jeg måtte selv trille dem ligesom de skulle dækkes til for sol og regn.

Så en dag kom der en mand rejsende helt fra Aalborg til Als Odde. Han var korkpropfabrikant. På grund af krigen var materialerne sluppet op, og nu var han ude at lede efter kork ved fiskerne.

Det var også galt med fejekostene. Der var ikke mere pisava i landet, så han havde lavet en biproduktion, ved det, at han købte gamle torskerusebøjler op (spanskrør) sammen med korket, og snittede dem op i fine fibre og brugte dem som børster.

Efter nogen parlamentæren opnåede jeg at få 40 kroner for de bare bøjler.

Thorvald sagde: “Der var du heldig, Hans. Du fik dine 40 kroner igen.

Jeg var imidlertid blevet gift, og så kom disse forfærdelige isvintre og jeg måtte erkende at man ikke kunne drive minkfarm på Als Odde, og i 1941 flyttede vi hele menageriet til Hadsund, hvor der var fiskerihavn.

Der var kommet et nyt pelsdyr til Danmark, en sumpbæver. Den stammede fra Sydamerika, hvor den lever ved floderne, og dens skind er i 100 år blevet solgt som ædelt skind, under navnet »Nutria«.

Sumpbæveravlens i Danmark var et krigsfænomen, men det ligesom lå i tiden, at alt inden for branchen skulle prøves.

Sumpbæverne er planteædende og gik i store bure, der gik ned i vandet med den ene ende. Jeg havde efterhånden flere hundrede mink, en del ræve og 10-12 sumpbævere med unger.

Sådan var situationen i 1945, da vi blev ramt af den uberegnelige natur.

Da vi kom op om morgenen den 11. november 1945, stod vandet langt ind på engen og stormen var dengang gået helt i sydøst.

Vandet blev ved med at stige til kl. 12 middag og nåede op på 180 cm. over daglig vande.

Vandet stod plan med den gamle Hadsundbro og bølgerne slog op mod Hadsundtoget, når det kørte over broen. Det siger noget om katastrofen.

Ved Karl Larsens fiskeeksport forsvandt 600 pund ål på et øjeblik, da bølgerne slog hul på et hyttefad.

På farmen var situationen forfærdelig.

Klokken 9 var der en meter vand på farmen og 2 rækker enkeltbure, efter amerikansk model, begyndte at flyde og mink begyndte at bryde ud og svømme rundt.

De små minkbure lå hulter til bulter, og vi fangede mink i keser og smed ind i værkstedet, der var tørt.

Bassinet med sumpbæverne lå tæt ved fjorden og der gik det rigtig skidt, men det var jo dog et mere hårdfør vanddyr.

Det hele sejlede i en pærevælling, så for at redde det mest sårbare, sejlede vi rundt og tog alle ungerne, der var en 70 stykker, men det skulle også volde problemer.

Vi lagde dem i noget halm i værkstedet, sammen med de halvdrukne mink.

Ligesom minken, (der er ret rovgrisk) begyndte at komme til sig selv, begyndte de at bide ræveungerne ihjel. Så måtte vi have bæverne op i et brænderum i beboelseshuset. Klokken 12 begyndte vandet at falde, og det var lige ved 2 meter i Hobro, presset ind i fjorden af den hårde storm.

SKALLEGRAVNING PÅ ØSTKYSTEN

Af H.H. Menne Nielsen Hadsund

Jeg er født på Als Odde og vil prøve at beskrive nogle af de foreteelser, som jeg så dem, da jeg var dreng.

I tyverne opstod der en sygdom i det såkaldte ålegræs. Den begyndte i Spanien, og bredte sig nordpå og nåede i trediverne at ødelægge alt ålegræs på kysterne ved Kattegat.

Før sygdommen blev der drevet fiskeri med åleruser og bundgarn fra Udbyhøj til Limfjorden, og ålegræsset var så langt, at det lå og flød oven på vandet.

Til sidst var ødelæggelserne så totale, at tangrødderne kom i land, når der var storm. Det var også der, man havde store ravfund, sammen med græsrodderne.

Jeg tjente i 1937 ved Axel Lods Helberskov, der dengang dyrkede nogle tønder land på Havlodden ud mod havet. Jeg har været med til at køre dynger af tangrødder på, som gødning til kartofler. Ved samme lejlighed opstod der revler på østkysten, da der ingen græs var til at dæmpe bølgerne. Revlerne har vi endnu 50 år efter - typisk er revlen ud for Lodshullet. Græsset er stadigvæk sparsomt, men på vej.

Med ålegræssets forsvinden hang der i hundredvis af ruser og bundgarn og rådnede i fiskerhusene overalt.

Nogle fiskere m.fl. fik da den idé at grave strandskaller. Næsten alle landmænd havde et antal høns og grise, så der var afsætning.

Det var et hårdt slid, der nærmest svarer til at grave guld, men det var småt med overraskelser. Arbejdet bestod i, at man med skovl, ved passende lavvande, gravede strandsandet op i en firkantet kasse med sold i, og med bøjet ryg siede sand og vand fra og tømte strandskallerne i en trillebør, for senere at komme dem i sække, der blev stablet på stranden samt tørret, når der var lavvande.

Med årene gravede man sig så fra Als til Als Odde.

Sækkene blev sejlet eller kørt til Als, hvor der var "tørreri", hvor strandskallerne blev sorteret, knust og solgt. Det var en overgang ret store portioner.

Virksomheden ejedes af vognmand Lauersen og sønner.

Skallerne blev som sagt sejlet eller kørt. Det vil sige, de blev afhentet, ved højvande, i kåge, nærmest små bundgarnskåge, tit tjærede over det hele.

Nu kommer Als-ningerne, sagde fiskerne på Als Odde (på det tidspunkt var græsset endnu ikke Ødelagt inde i fjorden). De står i forenden af kågen og stager ind under bunden, til forskel fra dem fra Als Odde, der stod i den bagerste halvdel af kågen og stagede og styrede samtidig. Om det var sandt, skal jeg lade være usagt.

Det var lige i den tid, hvor lastbilerne begyndte at komme, men der var stadig en del hestevognmænd.

Der var en, der hed Peter Ernst Larsen. Det var en stor mand, der var lige så mager som sine heste. Han var vist murer, han kunne i hvert fald mure, og var meget arbejdsom. Han var så blevet vognmand og blev selvfølgelig kaldt Pi Lassen. Han havde en urokkelig tro til sine trækdyrs evner. Vognen blev læsset himmelhøjt med strandskallesække.

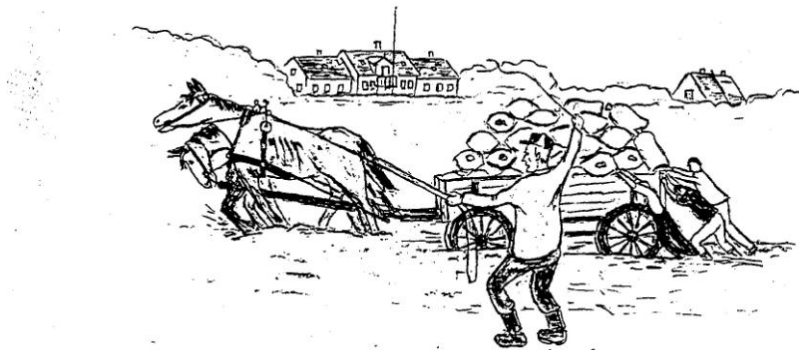
Der var dengang nærmest en dæmning, med vand til begge sider, ud til selve brohovedet.

Transporten foregik så nogenlunde ens hver dag.

Der var dengang mange børn på Als Odde, og da overfladen på dæmningen var fast og alle skubbede, gik starten så nogenlunde, men allerede ved det første mudderhul ved hjørnet af Lodsmarken, kørte læsset uhjælpeligt fast, og de første mange sække læsset af.

Så nåede man ved fælles hjælp op til klitbakken, der dengang havde samme stigning som nu. Der var meget sandet, og der røg den næste portion, så var det først læsset passede.

Peter Ernst Larsen kører strandskaller fra Als Odde.

Så kom lastbilen og siden traktoren, så den slags foretagender er for længst mekaniseret.

I forbindelse med ovenstående vil jeg slutte af med en lille historie - en såkaldt beretning - men det er så nødvendigt med en lille forklaring.

Det var og er almindeligt, at åluserfiskerne fisker alene, men der var ét makkerpar.

Thorvald og Garver Christian, der i tyverne og trediverne var kendt af enhver, der færdedes på Mariager fjord. Det var et meget ulige par.

Garver Christian var en meget bandende, hurtig altmuligmand, der også var hurtig i replikken. Thorvald var langsom, dårligt seende og filosofisk anlagt, men det gik fint.

Man røgtede dengang åluserne fra en såkaldt Isefjordsjolle uden motor, men brugte latinersejl, når det kunne lade sig gøre.

Hjemkomsten forløb sædvanligvis på følgende måde:

Samtidig med at jollen løb ind på sin plads ved en lille bro og tog bunden, løsnedes garveren sejlet, der faldt ned i hovedet på Thorvald, som sad til rors, og så måtte bjærge sig, så godt han kunne.

Nå, men det var ikke det vi skulle, så nu kommer vi endelig frem til pointen.

En dag, det havde været usædvanligt dårligt med ål, det var det tit, siger Thorvald:

“Du Christian, jeg tror, jeg vil til at grave skaller, for det her kan vi ikke leve af.”

Christian: “Det kan ikke hjælpe noget”.

Thorvald: “Hvorfor dog ikke det, Christian?”

Christian: “Nej, for du er faen pakke mig en tumbling!”

Som jeg oplevede Lodshusene i 1950-erne.

Af Kris Lybæk, der er født i Helberskov Udflytter, og bosat i Rønnede på Sjælland.

Først lige vil jeg sige: “Så vidt jeg husker”, for der kan jo altid efter 50 år forekomme nå ja, “erindringsforskydninger”.

Og hvorfor så Lodshusene! Jo, min bror Hans og mig opholdt os næsten i alle ferier og øvrige fridage hos Moster og Onkel (Valborg og Adolf Jensen) i Lodshusene.

Der var for os flere stier og veje dertil, og der var ca. 4 kilometer.

For det første. Den lige vej var Odde via Poulsenseje, ikke at glemme Bejste Karen (Karen Lübeck). Der var vi altid sikker på at blive budt på nybagt sigtebrød og saftvand. Gammelgård (En stor firlænget gård ved navn Marienlund, der blev nedrevet omkring år 1900). Dværghøj. Grusvej helt til Lodshusene.

En anden vej var langs havet over klitterne og havløderne. Der var for øvrigt kun en enkelt sommerhytte, dengang, fra Halvrebene til Lodshusene. Den var ejet af Aage Unschults og Doris. De boede i København, men var i familie til lollikkerne i Odde: Rita, Kalle og Johan.

Desuden havde Skelundspejderne opført en hytte på Mandrup Sørensens havløde. Disse to hytter var den spæde begyndelse til det omfattende sommerhusbyggeri, der nu dækker det meste af området.

Lige en lille beskrivelse af havløderne.

Øverst klitrækken, så plantager, der var bevokset med fyr, gran, birk og vidjer og et væld af “skålbuske” (enebær og blåbær m.m.) + lyng. Længst ude var strandengene, hvor der græssede kreaturer, heste og får.

En tredje vej gik over Udflytteren, ud til pumpestationen, og så følge dæmningen til Lodshusene.

Hvilken tur det blev, afhang af vind, vejr og årstid, men transportmidlet var som regel benene.

Hvordan så Lodshusene så ud dengang.

Første hus var "Hellehus", nu Jægerhuset. Det blev kun beboet i sommerhalvåret. Derefter lodsbygningen. I søndre ende: Lods Christensen og i nordre: Lods Ravnstrup. To typer: Christensen: lille og trind. Ravnstrup: tynd og vejrbitd. Herefter "Udkikket", et stort trætårn ca. 15-20 m højt, og som navnet siger for at holde øje med, såvel indgående som udgående skibstrafik. Her efter en stikvej mod øst.

Første hus var beboet af Lindgren Bruun.

Derefter kom toldbygningen med 3 lejemål.

I vestre ende Ingvald Jensens, der havde en 3-4 børn. Den store bygning i midten var beboet af Niels Zaar, der også havde en 3-4 børn. I Øster ende boede Niels Danielsen, der var rentier. Han havde været murermester, men også drevet en slagterforretning i Als i den bygning, der var sammenbygget med det gamle kommunekontor.

I det sidste hus var der også 2 lejemål.

I vestre ende boede Herman og Lykke. I Østre ende boede Høholt, der oprettede et lille hønseri. Han arbejdede også som mejerist i Als. Neden for haven i dette hus lå et træskur. Det var om vinteren beboet af "Den store Johannes". Dette kaldtes han, fordi han i sine velmagtsdage havde været både stor og stærk, og det havde han bevist ved flere lejligheder. Om sommeren holdt han til i en lille fiskerjolle nede ved fjorden. Hvad han, i det hele taget levede af, må stå hen i det uvisse, men det var nok lidt fiskeri og mere eller mindre lovlig jagt.

Vi går tilbage og drejer ud mod fjorden. Her ligger på højre side det hus, som Moster og Onkel boede i.

Min onkel var bådfører på lods båden, og samtidig ålefisker på Mariager Fjord. På husets gavl sad et flot skilt: Kongelig Toldkontrol, men det var nok mest til pynt. Her slutter så grusvejen.

Resten af vejen til "Broen" var kun jord og sand. Midtvejs lå "Fyrhuset", som oprindeligt nok har været opholdssted for fyrpasseren. Der var også nogen, der kaldte det Dinesens hus.

Ude på selve Broen og fiskerlejet lå nogle få skure, der blev brugt til opbevaring af redskaber og vagere og petroleum til Lods båden, som havde fortøjning vest for broen.

Se, alt set fra Broen så jo noget anderledes ud dengang. Frit udsyn helt ned til Udbyhøj. Hesseltørren - Mejlpletten - Hejlpletten og Sånen. Til tider tørlagt. I dag er det godt nok nedtrykkende at glo på en gold dæmning omkring Overgårds arealer. Helligbrøde!

Hvordan var så dagligdagen i Lodshusene?

Ja, delt op i de fire årstider, og hvorfor nu det? Jo, såmænd, der var jo ikke elektricitet i Lodshusene dengang, så dagslyset var afgørende for udendørs aktiviteter. Derfor var vinteren en stille tid. Jeg husker især mørkningstimen. Der var jo ingen mening i at tænde petroleumslampen før det var mørkt. Ro – ro, kun lige afbrudt af vejrmedlingen, der kunne høres på en batteriradio.

Nå, men der var alligevel nødvendige gøremål. Skoves og køres brænde hjem, ret så vigtig da.

Såvel opvarmning og madlavning foregik ved kakkelovn og gammeldags komfur.

Ruser og garn skulle repareres. Lodseriet skulle også passes, hvis ellers fjorden var sejlbare, dvs. ikke for megen is.

Indkøb til husholdningen var langsigtet, for der var jo langt til købmand Frederiksen i Helberskov, og især når der var meget sne.

Foråret!

Se, nu blev der en del mere at se til. Ruser, stager, jollen, motoren, rusestader rigges til.

Køkkenhaven gøres tjenlig. Ret så vigtigt, da de fleste med hensyn til grøntsager var selvforsynende. Huset kalkes inden pinse.

Stadepladserne strækker sig fra "Kaven", en båke ved indsejlingen og op til kartoffelbroen ved Overgård, 3-4 sømil.

Samtidig viste de første ål sig. Lodseriet tog jo også til, alt i alt en travl tid.

Sommer!

Se, nu blev der mere liv i Lodshusene. Der var jo andre, der fiskede end Onkel. Lass Ovenpå, Bager Finn, Holst og Martin, alle fra Als, og Lods Jørgen fra Odde,

Så nu skete der rigtig meget ved fjorden. Samtidig kørte lodseriet for fuld damp, tit 3-4 skibe dagligt.

For os unger var der rejefiskeri og skrubber med krog. Det skal dog lige tilføjes, at først efter en svømmeprøve på 200 meter, fik vi lov til at være på fjorden, og det var ikke noget at spøge med, Moster var temmelig bestemt i den retning.

Der var også en anden slags ålefiskeri, nemlig glibning. Jeg husker især "Als Ålegliberforening". Murer Niels Jørgen Christiansen, skorstensfejer Regnar Thorup, pastor Marius Larsen og tømrer Peter Frederiksen. Så når der var glibevejr, kunne såvel husbyggeri som sognebørn glemme alt i Als & omegn, så Glibeforeningen kunne komme til Lodshusene.

Niels Jørgens – tons Ford ladbil. Skorstensfejeren kørte med præsten i hans Ford Perfect, der havde gliben på taget (for øvrigt tegnet af min fætter Svend Oluf Jensen, nu i Denver USA). (Den originale tegning findes på Lokallhistorisk Arkiv i Als).

Satirisk tegning fra Volle 1953.

Der var også en anden gøring midt på sommeren, nemlig garntjæring. Lige syd for Fyrhuset lå tjærepladsen. Brændeopfyret gruekedel og ved siden afdrypbakke. Frisk tjære i blokke blev smeltet, og såvel ruser som garn blev dypet. Så på dryp - bakken og derefter lagt ud på marehalmen. Tjærepladsen var forbudt område for vi knæjt. Vi ville blive tjæret til fra hoved til røv, og det ville ikke falde i god jord hos Moster.

For os unger gik sommeren alt for hurtigt. Samlingsstedet var "Udkikken". I løbet af få minutter 8-10 unger samlet. Zaarens Henning, Grethe, Kaj og Finn. Ingvalds Jens, Niels og Kresten.. Hermans Ove, Leif og Eva.

Hvad vi foretog os, ja! Købt legetøj fandtes i hvert fald ikke, men det kunne alligevel være svært at være hjemme til spisetiderne!

Sensommer.

Bærplukning, køkkenhavehøst, henkogning, syltning. Alt sammen nødvendigt. En sommeraften og morgen. Mange skonnerter og galeaser var hjemmehørende i Hadsund, Mariager og Hobro. Så der var en livlig trafik på fjorden. Endvidere var 6-8 fiskekuttere fra Hadsund, og for lige at huske, så blev Herman taget ombord hver morgen ved solopgang. Dengang var der ingen sejlads på fjorden om natten, så skibene ankrede op ved munden, når mørket faldt på. Ved dagry sejlede skibene så videre, enten ud i Kattegat eller ind i fjorden. Der kunne godt ligge en 6-8 skibe for anker.

Nu, for lige at give en lille beskrivelse af dem, der dengang kom til Lodshusene. Typer! Ja. Originaler, puh ha! De var i hvert fald ikke kopier. Nulevende eller pårørende må bære over med mig.

Lass Ovenpå kom hver morgen på sin "Diesella". Han var en stille og lun person. Hans største knæjt, Arne, var tit med, og han blev efterhånden noget af en lodshuser.

Ja, og så Bager Finn. En skønne dag kom han på sin motorcykel "Victoria" med sidevogn.

Og så var der selvfølgelig også "Glibeforeningen". Murer Niels Jørgen. "Se, mursten løver ingen steder, men det gør ålene".

Hvad præsten og skorstensfejeren sagde om ålene, det må stå til troende. Der har jo altid været en vis forbindelse mellem præst og skorstensfejer. Røgen stiger jo også til vejrs!

Peter Frederiksens undskyldning var: "Tømmeret skal lagres inden det kan bruges". Der er jo nok mange andre fra dengang, der kunne beskrives for deres lune, men det må vente.

Efteråret.

Nu blev der endnu mere at se til. Det var jo nu ålene skulle fanges. Det er jo sådan, at ålene trækker ind ved mørke. Der kunne til tider være rigtig mange ål. Efter sådan et mørke kom ålekvasen fra Vejle.

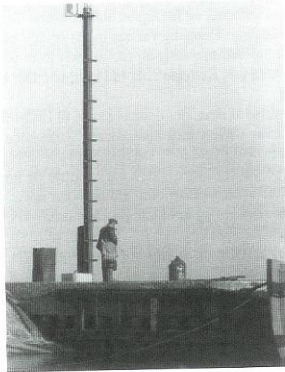
Så blev der vejet, lastet og afregnet. Alt i alt en stor dag, med efterfølgende ålegilde. ål i gelé - ålesuppe - stegte ål og for en undtagelse øl og snaps. Efter sidste mørke gjaldt det om at få taget ålestaderne hjem, jollerne på land, og i øvrigt gøre klar til vinteren.

Se, det var noget af det, jeg husker fra knejttiden i Lodshusene.

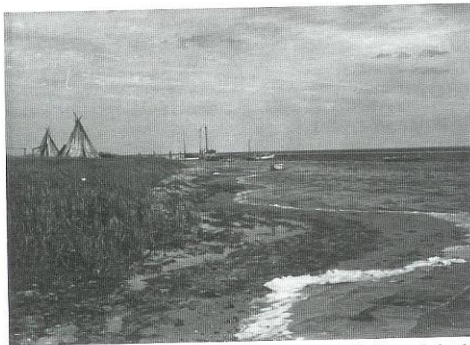
Jeg har i mange år efter tænkt på, hvorfor der hver dag, hen under aften, kom de samme mennesker.

De skulle lige ud til fjorden, måske kun et kvarter. Jeg tror, det var det at kunne se så langt øjet rækker, eller måske næsten til verdens ende!!

25

Anløbsbroen for lodsbåden ca. 1950. Fyret blev drevet af gas. Læg mærke til petroleumsdunken. Ldsbåden brugte petroleum.

Pyramiderne er Las Ovenpås og Adolf Jensens rusepæle. Bemærk det dejlige flade land på den anden side. Billedet er taget af Lass Lybæk, juli 1955

Fjorden er lavvandet. I baggrunden sejltredden og dæmningen ved Overgård. Dæmningen blev anlagt ca. 1960, og derved blev et stort område inddraget til landbrugsjord, ca. 2000 tdr. land.